

Warszawa, dnia 12 sierpnia 2013 r.

RPO-734777-VII-720.6/13/MKu

Raport
przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych
Komendy Powiatowej Policji
w Bilgoraju

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 27 maja 2013 r., do Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych Komendy Powiatowej Policji w Bilgoraju (dalej: PdOZ lub Izba), udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP lub Mechanizm): Magdalena Filipiak (prawnik, psycholog) oraz Marcin Kusy (prawnik).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania Izby przedstawionej przez kom. Marka Jamroza – Naczelnika Wydziału Prewencji KPP w Bilgoraju oraz jego zastępcę,

- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych,
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją PdOZ: regulaminem pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, książką wizyt lekarskich, książkami przebiegu służby, wybranymi protokołami zatrzymań, kwitami depozytowymi oraz kartą zapoznania z regulaminem, świadectwem wzorcowania alkometru oraz protokołami Państwowego Inspektora Sanitarnego na obszarze województwa lubelskiego z kontroli przeprowadzonych w dniach: 28 sierpnia 2012 r. oraz 12 lutego 2013 r.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali Zastępcę Naczelnika Wydziału Prewencji o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji analizie poddano: zestawienie liczbowe osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w jednostkach organizacyjnych Policji w 2012 r. i w 2013 r. (do dnia 30 kwietnia), zakres szkoleń zorganizowanych w latach 2012 – 2013, którymi objęci zostali funkcjonariusze pełniący dyżur w PdOZ oraz wybrane nagrania z zapisanego obrazu z pomieszczeń dla osób zatrzymanych.

Podczas wizytacji w Izbie nie przebywała żadna osoba zatrzymana.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Osoby nietrzeźwe nie ponoszą kosztów za pobyt w Izbie.

Z otrzymanych informacji wynika, iż w 2012 r. w Izbie zatrzymano 329 osób, z czego 81 stanowiły osoby doprowadzone do wytrzeźwienia, zaś w 2013 r. do 30 kwietnia w PdOZ przebywało 75 zatrzymanych, w tym 29 osób nietrzeźwych.

kontrolę, mającą na celu sprawdzenie, czy pozostałe adnotacje w książkach przebiegu służby w PdOZ są zgodne z rzeczywistością.

W okresie od dwóch lat do dnia wizytacji w Izbie nie odnotowano wydarzeń nadzwyczajnych. W okresie tym prowadzone były dwa postępowania skargowe związane z traktowaniem podczas zatrzymania i pobytu w PdOZ oraz z nieprawidłowościami podczas czynności służbowych funkcjonariuszy KPP. Obie skargi zostały uznane za bezzasadne.

4. Prawo do ochrony zdrowia

Przed umieszczeniem w Izbie badaniu lekarskiemu poddawane są wszystkie osoby nietrzeźwe, natomiast pozostałe tylko wówczas, gdy zachodzi taka potrzeba, np. w przypadku stwierdzenia obrażeń ciała lub zatrzymany zażąda badania. Badania lekarskie przed przyjęciem do Izby realizowane są w szpitalu „Arion” w Biłgoraju. Lekarz po badaniu wydaje zaświadczenie zezwalające na przebywanie danej osoby w PdOZ. W razie nagłego zachorowania zatrzymanego w Izbie lub gdy zatrzymany żąda badania lekarskiego do jednostki wzywane jest pogotowie ratunkowe. Jeśli na podstawie wywiadu/badania lekarz stwierdzi, iż konieczne jest przeprowadzenie specjalistycznych badań, osobę zatrzymaną przewozi się do szpitala. Lekarz ponownie wydaje zaświadczenie o braku przeciwwskazań do dalszego przebywania w Izbie lub następuje zwolnienie zatrzymanego z PdOZ ze względu na stan zdrowia.

W ocenie pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji badaniom przed umieszczeniem w Izbie powinny być poddawane wszystkie osoby. Taka praktyka pozwoliłaby bowiem na zdiagnozowanie ewentualnych przeciwwskazań zdrowotnych do osadzenia w Izbie. Co więcej, z uwagi na możliwość identyfikacji wszelkich obrażeń ciała i szczególne odnotowanie tego faktu w dokumentacji medycznej, stanowi zabezpieczenie funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ przed zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji przypominają, iż w zakresie badań lekarskich opinię wyraził również Komitet ds. Zapobiegania Torturom i Nieludzkiemu oraz Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu (CPT), w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3]. W § 44

CPT zalecił *zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłoczne badanie medyczne i regularne wizyty lekarskie lub pielęgniarские*. Ponadto, zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.), *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie*.

Wszelkie kwestie dotyczące realizacji prawa zatrzymanych do ochrony zdrowia odnotowywane są w następujących dokumentach: w książce przebiegu służby, książce wizyt lekarskich oraz protokołach zatrzymania, do których dołączane są zaświadczenia lekarskie o występowaniu lub braku przeciwwskazań do przebywania w PdOZ.

Analiza wymienionych dokumentów wykazała, że książka wizyt lekarskich zawiera szczegółowe, staranne opisy, jednakże nie zawierały one godziny przeprowadzonego badania. Podobnie w dołączanych do protokołów zatrzymań zaświadczeniach lekarskich brakowało tej informacji (Krzysztof Penczas, Mariusz Wenek, Marcin Koszarny). Przedstawiciele KMP zalecają dbanie o dokładne wypełnianie dokumentacji prowadzonej w Izbie, z uwzględnieniem wszystkich informacji związanych ze stanem zdrowia zatrzymanego i przesłanek do skierowania go na badania lekarskie oraz zwracanie uwagi na prawidłowość i rzetelność wypełniania dokumentacji przez lekarzy badających zatrzymanych.

5. Personel

Do służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych celem wytrzeźwienia zostało przeszkolonych 10 funkcjonariuszy Policji. Na jednej zmianie służbę pełni 2 funkcjonariuszy Policji, którzy jednocześnie dyżurują jako oficer dyżurny i jego zastępca. W przypadku gdy zatrzymany wymaga szczególnego nadzoru (agresywne zachowanie) do pełnienia służby delegowany zostaje dodatkowy funkcjonariusz Policji.

Z notatki służbowej dotyczącej szkoleń prowadzonych dla policjantów pełniących służbę w PdOZ wynika, że w 2012 r. w KPP Biłgoraj odbyły się szkolenia z zakresu: przestępstw z nienawiści i ochrony praw człowieka, metod i form wykonywania zadań w PdOZ oraz instruktaż w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego z zasad pełnienia służby. Szkolenia te zostały również zaplanowane na bieżący rok.

Nadto w latach 2012 – 2013 funkcjonariusze pełniący dyżur w PdOZ uczestniczyli w szkoleniach organizowanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Lublinie m.in. na temat: metod i form wykonywania zadań w PdOZ oraz prawidłowej reakcji i obsady stanowisk. Z uwagi na fakt, iż praca funkcjonariuszy Policji pełniących dyżur w PdOZ wymaga od nich nie tylko wiedzy merytorycznej, ale także wysokiego poziomu kompetencji interpersonalnych, nie ulega wątpliwości, że pogłębianie wiedzy w obszarze metod i form pełnienia służby w pomieszczeniach jest niewystarczające. Zgodnie bowiem z rekomendacją zawartą w § 60 Drugiego Raportu Generalnego Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) [CPT/Inf (92)3]: *(...) zdolność do komunikacji interpersonalnej powinna stanowić najważniejszy czynnik w procesie rekrutacji personelu służb egzekwujących przestrzeganie prawa oraz podczas szkolenia powinien zostać położony znaczny nacisk na rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej opartych na szacunku dla godności ludzkiej. Posiadanie takich umiejętności często umożliwia funkcjonariuszowi policji lub służb więziennych rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby stać się przyczynkiem do wybuchu przemocy, zaś bardziej ogólnie prowadzi do obniżenia napięcia oraz podniesienia jakości życia w policji oraz zakładach więziennictwa, co przynosi korzyść wszystkim osobom zainteresowanym. CPT kładzie szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.*

W związku z powyższym, w ocenie wizytujących ofertę szkoleniową należałoby poszerzyć o dodatkowe zagadnienia tak, aby personel Izby wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak udzielać pierwszej pomocy osobom w różnym stanie fizycznym czy psychicznym, jak radzić sobie ze stresem i agresją etc.

6. Prawo do informacji

Zgodnie z § 1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. *w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb* (Dz. U. z 2012 r. poz. 638) każda osoba przyjmowana do Izby potwierdza zapoznanie się z regulaminem, poprzez złożenie podpisu w karcie zapoznania z regulaminem pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Jednakże, treść regulaminu została udostępniona zatrzymanym poprzez wywieszenie jej na korytarzu. Tam też umieszczono adresy instytucji stojących na straży praw człowieka. Tymczasem zgodnie z §16 pkt 2 wyżej wymienionego rozporządzenia *kopię regulaminu, o którym mowa w ust. 1, oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka umieszcza się w pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w sposób uniemożliwiający ich zniszczenie lub dokonanie przy ich pomocy zamachu na zdrowie człowieka. W związku z powyższym pracownicy Mechanizmu zalecają prawidłowe realizowanie wskazanego zapisu rozporządzenia i wywieszenie regulaminu oraz adresów instytucji stojących na straży praw człowieka w pokojach dla osób zatrzymanych.*

Wizytujący ustalili, iż funkcjonariusze Policji informują o fakcie zatrzymania wskazane przez zatrzymanych osoby trzecie, każdorazowo gdy zgłoszą takie żądanie. Jednakże, zgodnie z wyżej wymienioną Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 9 grudnia 1988 r. *niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana (Zasada 16.1).* W związku z powyższym,

w ocenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji.

Wizytującym przedstawiono listę adwokatów wykonujących ten zawód w okręgu sądowym, do którego przynależy Izba. Lista jest udostępniana zatrzymanym w sytuacji zgłoszą potrzebę skontaktowania się z adwokatem. Analiza protokołów zatrzymań wykazała, że zatrzymani korzystali z prawa do kontaktu z adwokatem. Jednakże wątpliwości wizytujących wzbudził fakt, że spotkania te odbywają się w pomieszczeniu monitorowanym, pomimo obecności funkcjonariusza Policji. Zdaniem przedstawicieli Mechanizmu monitorowanie/nagrywanie przebiegu spotkania z osobą pełniącą funkcję zaufania społecznego, które odbywa się w obecności funkcjonariusza Policji jest dodatkowym, niepotrzebnym obostrzeniem.

7. Warunki bytowe

Wszystkie pokoje dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wyposażone zostały w jednakowy sposób. W każdym znajdują się drewniane podesty do spania oraz ławy. Wskazać w tym miejscu należy, że wydzielony został jeden pokój tzw. izolatka, w którym umieszcza się zatrzymanych zachowujących się agresywnie. Jego wyposażenie nie różni się od pozostałych pokoi. W pomieszczeniach działała sprawna wentylacja grawitacyjna. Zatrzymani mają zapewnioną właściwą temperaturę i oświetlenie odpowiednie do czytania i pisania. Jednakże w pokojach dla osób zatrzymanych brakuje oświetlenia nocnego. Z analizy monitoringu wizyjnego wynika, że całą noc w pokojach świeci się światło, co w ocenie wizytujących może przeszkadzać w odpoczynku nocnym. Przedstawiciele Mechanizmu zalecają wyposażenie Izby w oświetlenie nocne.

W Izbie funkcjonuje monitoring (we wszystkich pokojach dla zatrzymanych i korytarzu), którego podgląd dostępny jest na ekranie w dyżurce, w miejscu niedostępnym dla osób trzecich.

Depozyt osób zatrzymanych przechowywany jest w zamkniętej szafie, znajdującej się w dyżurce profosa.

Szczególnie niepokojące wnioski należy wysnuć po przeprowadzeniu oglądu pokoju sanitarnego, wyposażonego w kabinę w-c, prysznic oraz umywalki. Zastrzeżenia przedstawicieli Mechanizmu wzbudziła wysokość zamontowanych w kabinie w-c drzwi, która nie gwarantuje intymności osobom korzystającym z nich oraz brak drzwi w części prysznicowej. W związku z tym pracownicy KMP zalecają zmianę drzwi do sanitariatów, by sfery intymne były przez nie właściwie maskowane. Zarówno przy sedesie, jak i pod prysznicem nie zamontowano uchwytów, które są potrzebne dla osób niepełnosprawnych do korzystania z tych urządzeń.

W magazynie czystej pościeli znajdowały się materace, prześcieradła, poduszki, koce. Ponadto, w szatni dla osadzonych znajdowało się obuwie zastępcze. Na wyposażeniu Izby brakowało mydła, ręczników i odzieży, o której mowa z § 9 załącznika nr 1 do wyżej wymienionego rozporządzenia.

Analiza monitoringu wykazała natomiast, że zatrzymanym nie wydaje się materacy, koca i poduszki. Przedstawiciele KMP zwracają uwagę na obowiązek, wynikający z § 9 ust. 1 pkt 6 załącznika nr 1 do wskazanego wyżej rozporządzenia, wydawania zatrzymanym do indywidualnego użycia materaca, koca, podgłówek, poszewki i prześcieradła.

Wszystkie posiłki dla zatrzymanych przygotowuje podmiot zewnętrzny. Dostarczane są one w jednorazowych, utrzymujących ciepło opakowaniach. Z informacji funkcjonariusza Policji pełniącego służbę w PdOZ wynika, że osoby nietrzeźwe otrzymują do picia wodę, przy czym w Izbie oraz w dyżurce brakowało kubków jednorazowych.

Wyznaczonym miejscem do używania wyrobów tytoniowych przez zatrzymanych jest korytarz Izby. Palenie odbywa się przy otwartych drzwiach wyjściowych na teren Komendy.

Izba nie jest dostosowana do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. W związku z faktem, że do PdOZ w każdej chwili może zostać osadzona osoba z niepełnosprawnością ruchową, przedstawiciele KMP rekomendują dostosowanie sanitariatów Izby oraz przynajmniej jednego pokoju do potrzeb osób, które nie będą w stanie samodzielnie się poruszać bez odpowiednich udogodnień.

Ponadto, w Izbie wydzielono pokój lekarski, w którym odbywa się badanie zatrzymanych, do których wezwano lekarza.

8. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

1. przeprowadzanie kontroli zachowania osób zatrzymanych zgodnie z Zarządzeniem Nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia;
2. przeprowadzenie kontroli wewnętrznej, mającej na celu sprawdzenie, czy adnotacje w książkach przebiegu służby w PdOZ są zgodne z rzeczywistością;
3. zmianę miejsca dokonywania kontroli osobistej zatrzymanych, mając na uwadze przestrzeganie prawa do poszanowania intymności i godności osobistej zatrzymanych;
4. zapewnienie osobom korzystającym z pomieszczenia sanitarnego intymnych warunków;
5. zmianę miejsca wywieszenia regulaminu pobytu osób zatrzymanych wraz z adresami instytucji, stojących na straży praw człowieka;
6. wydawanie przebywającym w Izbie pełnego asortymentu, o którym mowa w § 9 ust. 6 regulaminu;
7. zorganizowanie szkoleń dla funkcjonariuszy Policji z zakresu udzielania pierwszej pomocy, radzenia sobie ze stresem, umiejętności interpersonalnych itp.;
8. zaopatrzenie PdOZ w mydło, ręczniki, odzież zastępczą oraz kubki jednorazowe;

9. zwracanie uwagi na prawidłowość uzupełniania dokumentacji przez lekarzy przeprowadzających badania zatrzymanych;
10. zamontowanie oświetlenia nocnego;
11. udostępnienie niemonitorowanego pomieszczenia do spotkań z adwokatem;
12. wprowadzenie możliwych udogodnień dla osób z niepełnosprawnością i osób starszych.